

Технології розвиваються так швидко, що спрогнозувати їх розвиток досить складно. Але судова діяльність одна з самих консервативних у світі, тому вплив нових технологій буде більш стриманим та не має впливати на саму сутність, принципи та цілі здійснення правосуддя.

Разом з тим все більшого розвитку будуть набувати альтернативні засоби вирішення приватних спорів, які придатні для більш швидкого сприйняття нових технологій направлених на врегулювання спору за прийнятною процедурою для сторін.

Карантин у зв'язку з епідемією коронавірусу COVID-19 прискорив запровадження багатьох опцій електронного судочинства в різних країнах – карантин став тим тригером, якого не вистачало раніше для переведення в електронний формат такої об'єктивно консервативної діяльності, як судочинство. Багато країн за останні півтора роки здійснили реальний прорив у цифровому судочинстві.

Список використаної літератури:

1. Докладно етапи та функціонал розвитку систем електронного судочинства розглянуто у наступній праці: Голубєва Н. Ю. Електронне судочинство: міжнародний досвід : монографія [Електронне видання] / Н. Ю. Голубєва. – Одеса : Фенікс, 2020. – 204 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14039>. DOI: 10.32837/11300.14039

Андронов Ігор Володимирович,

доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

«ДОКАЗУВАННЯ НАМІРІВ» ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПОЗОВУ

Одним з важливих питань, що виникає в процесі здійснення судового захисту в рамках позовної форми захисту права, є питання забезпечення позову.

Під забезпеченням позову розуміють сукупність процесуальних дій, які гарантують виконання рішення суду в разі задоволення позовних вимог [1].

Суд вживає заходів забезпечення позову за заявою позивача (можливе також вжиття заходів забезпечення зустрічного позову за заявою відповідача та забезпечення позову третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору), якщо невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист, або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду (ч. 2 ст. 149 ЦПК [2]).

Як зазначається у п. 4 постанови Пленуму Верховного Суду України від 22.12.2006 № 9 «Про практику застосування судами цивільного процесуального законодавства при розгляді заяв про забезпечення позову», розглядаючи заяву про забезпечення позову, суд (суддя) має з урахуванням доказів, наданих позивачем на підтвердження своїх вимог, пересвідчитися, зокрема, в тому, що між сторонами дійсно виник спір та існує реальна загроза невиконання чи утруднення виконання можливого рішення суду про задоволення позову; з'ясувати обсяг позовних вимог, дані про особу відповідача, а також відповідність виду забезпечення позову, який просить застосувати особа, котра звернулася з такою заявою, позовним вимогам.

Як вбачається з наведеного положення, вирішуючи питання про забезпечення позову, суд проводить дослідження доказів. Про необхідність підтвердження доказами наявності фактичних обставин, з якими пов'язується застосування певного виду забезпечення позову, зазначається й у п. 3 постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 26.12.2011 № 16 «Про деякі питання практики застосування заходів до забезпечення позову» [3].

Отже прийняттю судом рішення у формі ухвали про забезпечення позову або про відмову в такому забезпеченні передуює процес судового доказування. Факти, які суд повинен встановити для вчинення окремих процесуальних дій, зокрема забезпечення позову, на підставі наданих

доказів, називають локальним предметом доказування [4, с. 82]. При цьому факти головного та локального предметів доказування, як правило, не співпадають, оскільки, як зазначено в постанові колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду Верховного Суду, під час вирішення питання щодо забезпечення позову, обґрунтованість позову не досліджується, адже питання обґрунтованості заявлених позовних вимог є предметом дослідження судом під час розгляду спору по суті і не вирішується ним під час розгляду заяви про забезпечення позову. Суд повинен лише пересвідчитися, що між сторонами виник спір [5].

Розглядаючи обґрунтування заяви про забезпечення доказів, необхідно розрізняти доводи заявника та докази, надані ним. Доводи повинні стосуватися: розумності, обґрунтованості та адекватності вимог заявника щодо забезпечення позову; забезпечення збалансованості інтересів сторін, а також інших учасників судового процесу; наявності зв'язку між конкретним заходом до забезпечення позову і предметом позовної вимоги, зокрема, чи спроможний такий захід забезпечити фактичне виконання судового рішення в разі задоволення позову; імовірності утруднення виконання або невиконання рішення суду в разі невжиття таких заходів; запобігання порушенню у зв'язку з вжиттям таких заходів прав та охоронюваних законом інтересів осіб, які не є учасниками цього судового процесу [5]. Також згідно п. 6 ч. 1 ст. 151 ЦПК доводи заявника можуть стосуватися пропозиції щодо зустрічного забезпечення або обґрунтування відсутності підстав для такого зустрічного забезпечення.

Якщо доводи по своїй суті становлять міркування, оціночні судження та умовиводи заявника, то докази повинні свідчити про наявність або відсутність конкретних обставин, фактів локального предмета доказування. У випадку забезпечення позову до локального предмета доказування входять факти, що свідчать про реальну загрозу істотного ускладнення чи унеможливлення виконання рішення суду або ефективного захисту, або

поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду. Тобто фактично заявник повинен довести суду наявність недобросовісних намірів відповідача вчинити дії, які спричинять вищезазначені негативні правові наслідки для заявника. Наприклад, як відзначається у вже згаданій постанові колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду Верховного Суду, умовою застосування заходів до забезпечення позову за вимогами майнового характеру є достатньо обґрунтоване припущення, що майно, яке є у відповідача на момент пред'явлення позову до нього, може зникнути, зменшитись за кількістю або погіршитись за якістю на момент виконання рішення [5].

Важкість завдання заявника при доказуванні цих фактів полягає в тому, що недобросовісні наміри відповідача можуть бути об'єктивовані у певній поведінці, а можуть і не виражатися поки що в певних діях, залишаючись для заявника лише потенційною загрозою. А доказати те, що ще не відбулося, неможливо. При цьому навіть у випадку вчинення відповідачем певних дій, спрямованих на відчуження спірного майна (розміщення оголошення про продаж, укладення договору з ріелтором, замовлення оцінки нерухомого майна тощо), або інших недобросовісних дій, заявник може просто не мати належних та допустимих доказів, які б це підтверджували.

У зв'язку з цим нерідко до суду подаються заяви про забезпечення позову, які містять лише доводи заявника за відсутності доказів, які б підтверджували факти локального предмета доказування.

Вирішуючи подібні заяви, суди повинні виходити з принципів розумності та пропорційності (дотримання балансу інтересів сторін). Якщо відповідач має хоча б потенційну можливість вчинити недобросовісні дії, внаслідок яких виникне істотне ускладнення чи унеможливлення виконання рішення суду або ефективного захисту, або поновлення

порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду, а вжиття заходів забезпечення позову, про яке просить заявник, жодним чином не завдає шкоди відповідачеві, суд, переконавшись у реальності наявного спору, вправі задовольнити вимогу заявника навіть за відсутності будь-яких доказів, що підтверджують факти локального предмета доказування. Якщо ж вжиття заходів забезпечення позову може завдати збитків відповідачеві або спричинити перешкоди у реалізації його прав чи охоронюваних законом інтересів (не умоглядно, а реально), суд повинен більш прискіпливо ставитись до аналізу обґрунтування заявленої вимоги про забезпечення позову та задовольняти їх лише за наявності доказів, які підтверджують факти локального предмета доказування. При цьому на висновок суду повинна впливати й добросовісність заявника, зокрема, внесені ним пропозиції щодо зустрічного забезпечення.

Список використаної літератури:

1. Про практику застосування судами цивільного процесуального законодавства при розгляді заяв про забезпечення позову: постанова Пленуму Верховного Суду України від 22.12.2006 № 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va009700-06#Text>.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
3. Про деякі питання практики застосування заходів до забезпечення позову: постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 26.12.2011 № 16. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0016600-11#Text>
4. Молчанов В. В. Основы теории доказательств в гражданском процессуальном праве: Учебное пособие. М. ИКД «Зерцало-М», 2012. 360 с.
5. Постанова Верховного Суду від 25.09.2019 у справі № 320/3560/18, провадження № 61-5051св19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84845606>.

Чванкін Сергій Анатолійович,

*доктор юридичних наук, доцент, голова Київського районного суду
м. Одеси, голова Асоціації слідчих суддів України*

ПРИНЦИП УСНОСТІ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Досліджуючи вплив інформаційних технологій на судочинство, вважаємо, що одним із головних питань є їх вплив на реалізацію принципів